

O ANALIZĂ CRITICĂ ASUPRA SALARIILOR BUGETARE DIN ROMÂNIA

ADINA MIHĂILESCU

Acest studiu analizează pe de o parte importanța muncii și pe de altă parte, veniturile obținute de cadrele didactice din învățământul superior, cercetătorii din cercetarea fundamentală și medicii din domeniul sănătății. Simultan, punem în evidență diferențele semnificative care există între domeniile de muncă susținute de la bugetul de stat, în ce privește veniturile obținute. Un astfel de exemplu ar putea fi cel al candidaților din domeniul cercetării comparativ cu cadrele didactice din învățământul superior și medicii din domeniul sănătății. Locul de muncă este cadrul în care se desfășoară o activitate profesională și unde următoarele criterii sunt extrem de importante: condițiile în care se desfășoară munca, veniturile obținute, relațiile interumane între angajați și între angajați și conducere, posibilitățile de afirmare și promovare, durata timpului de muncă, situarea locului de muncă în raport cu domiciliul, conținutul muncii. Toate acestea pot face o muncă mai atractivă decât alta, dimensionând totodată, implicit și unele elemente ce țin de importanța socială a muncii.

Cuvinte-cheie: salariu; învățământ; cercetare; sănătate.

INTRODUCERE

Indicatorul venituri este decisiv în dimensionarea calității vieții populației. În prezent, în România, un număr tot mai mic de oameni concentrează în mâinile lor, mari resurse financiare, iar majoritatea populației trăiește cu mult mai puțin decât ar trebui pentru o viață decentă și în demnitate. Proiectul Strategiei naționale privind incluziunea socială și reducerea sărăciei (2014–2020) arată că **unul din cinci români** se confruntă cu sărăcia determinată de venitul insuficient, iar o mare parte din sărăcia cauzată de nivelul scăzut al veniturii este persistentă. Trei sferturi dintre persoanele sărace se află în această situație de cel puțin trei ani¹. De asemenea, o treime din populație nu-și poate permite să achiziționeze articole considerate dezirabile sau chiar necesare pentru a duce un trai decent. Potrivit aceluiași document, încă **mai există copii care nu au mers niciodată la școală**, iar

Adresa de contact a autorului: Adina Mihăilescu, Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: adina.mihailescu@yahoo.com.

¹ <https://www.bing.com/images/search?q=proiect+strategia+nationala+2014-2020&qpv=proiect+strategia+nationala+2014-2020&FORM=IGRE>, accesat pe 07.10.2019.

CALITATEA VIEȚII, XXX, nr. 4, 2019, p. 354–369

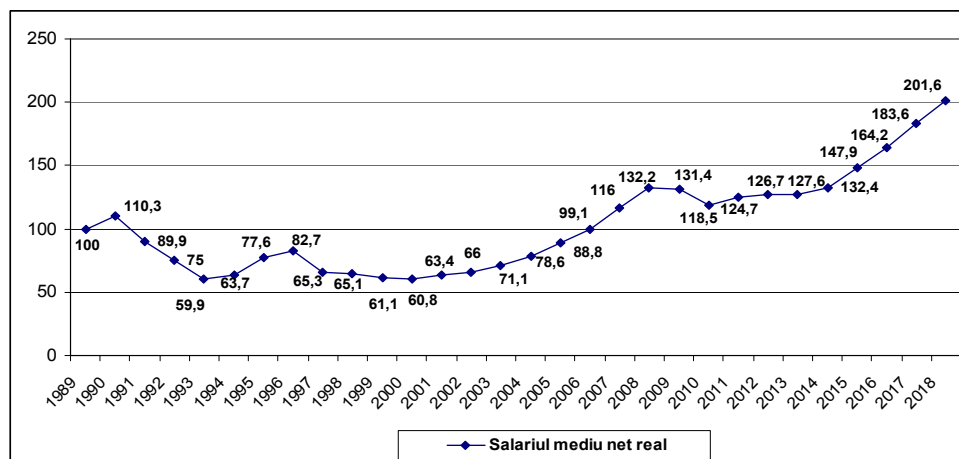
procentul tinerilor fără o educație adecvată este ridicat. Multe persoane sunt inactice sau neangajate formal, cu șanse mici de a căpăta acces corespunzător la piața muncii, și că există inegalități în ceea ce privește acoperirea cu servicii medicale de bază. Cele mai mari categorii includ copiii aflați în situații dificile, persoanele cu dizabilități, persoanele vârstnice singure sau dependente și romii, care însumează trei milioane de persoane, însă populația estimată ca săracă sau vulnerabilă este de circa cinci milioane de persoane.

DINAMICA SALARIILOR ȘI PERSPECTIVELE CONSUMULUI POPULAȚIEI

Veniturile populației au început să se erodeze încă din 1991. Anii critici pentru valoarea reală a **venitului salarial mediu net** sunt anii: 1993 cu 59,9%, 2000 cu 60,8%. Cam întreaga perioadă 1993–2003 salariul mediu net s-a plasat cu puțin peste 60% din ceea ce se putea procura în anul de referință, 1989. Măsura politică anticriză, de reducere cu 25% a valorii salariului real și de creștere a TVA-ului de la 19 la 24%, în iunie 2010, au afectat venitul salarial mediu net apropiindu-l de puterea lui de cumpărare din anul 2008. Veniturile unei treimi dintre bugetari, ca și veniturile salariale din mediul privat au dus ori la reducerea personalului angajat ori la menținerea numărului angajaților, dar cu diminuarea salariilor cu 10 până la 15%, aspect care se observă și în graficul de mai jos.

Grafic 1

Dinamica salariul mediu net în perioada octombrie 1989–2018

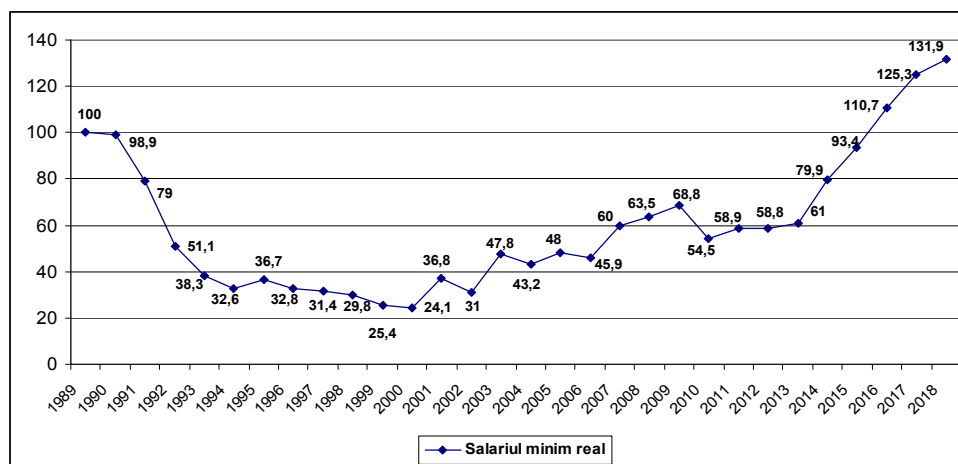
Sursa: Calcule autor, INS. 1991–2018.

Valoarea reală a **venitului salarial minim** pe economie a avut în intervalul de timp studiat, 1989–2018, o tendință mai întâi de scădere. Practic, începând cu

anul 1991 a scăzut continuu, atingând un nivel maxim în anii **1999 și 2000**, cu 74,2%, respectiv 75,6% (*Grafic 2*). Scăderea acestui indicator de venit a fost influențată de creșterea prețurilor la carburanți, energie și apă, dar și de creșterile în general la prețurilor bunurilor și serviciilor de pe piață.

Grafic 2

Dinamica salariului minim net în perioada octombrie 1989–2018

Sursa: Calcule autor. Salariul minim preluat de pe site-ul Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

Altfel spus, în intervalul de timp 1999–2000, puterea de cumpărare a unui salariu minim era la un sfert din ceea ce se putea cumpăra în anul 1989. Din anul 1994, și până în anul 2002, exceptând 1999 și 2000, puterea de cumpărare a venitului salarial minim net a fost cam o treime din aceea aferentă anului 1989. Situația s-a prezentat destul de fluctuantă în perioada următoare, ca apoi din anul 2013 puterea de cumpărare a acestui venit să aibă un trend crescător până în anul 2018, când a atins valoarea de aproape 132% față de anul 1989. Majorările salariului minim determină implicit creșterea puterii de cumpărare și pentru alte venituri salariale. O rată de creștere cu 1% a salariului minim influențează pozitiv dinamica salariului mediu la nivel național (+0,15%) (Socol și Marinaș 2016), dovedind atât efectul statistic al creșterii celor mai mici salarii, cât și majorarea veniturilor unor salariați care câștigau în apropierea nivelului minim. Astfel, majorările succesive ale salariului minim au generat câștiguri suplimentare și pentru alte categorii de salariați și nu doar pentru cei care obțineau anterior acest venit.

Potrivit Comisiei Naționale de Prognoză², consumul individual efectiv al gospodăriilor ar urma să se majoreze în perioada 2017–2020, **într-un ritm depășind creșterea economică cumulată de 24%** (Tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Consumul gospodăriilor față de anul precedent în perioada 2015–2020

Anul	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Consumul gospodăriilor (% față de anul anterior) – ianuarie 2017	+5,5	+8,1	+6,7	+5,9	+5,7	+5,6

Sursa: Comisia Națională de Prognoză (<https://cursdeguvernare.ro/miracol-economic-la-comisia-de-prognoza-dupa-vizita-lui-mos-craciun-in-doar-2-luni-cresterea-pib-si-cresterea-salariilor-reale-din-prognoza-aproape-ca-s-au-dublat.html>, accesat pe 23.09.2019).

La nivel național, **salariile nete vor crește în perioada 2017–2020 cu mai mult de 300 de lei și vor avansa în termeni reali cu 28,8%** (Tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2

Evoluția câștigului salarial net până în 2020

Anul	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Câștigul salarial net (lei)	1 859	2 047	2 247	2 476	2 674	2 864
(% real față de anul precedent)	10,1	11,9	9,6	6,2	5,6	4,8

Sursa: Comisia Națională de Prognoză (<https://cursdeguvernare.ro/miracol-economic-la-comisia-de-prognoza-dupa-vizita-lui-mos-craciun-in-doar-2-luni-cresterea-pib-si-cresterea-salariilor-reale-din-prognoza-aproape-ca-s-au-dublat.html>, accesat pe 23.09.2019).

Raportul de Planificare a Bugetelor și Salariilor este un document întocmit de serviciul de date al Willis Towers Watson, lider mondial în domeniul consultanței, brokerajului și soluțiilor, care are, în prezent, 42 000 de angajați în peste 145 de țări a realizat o cercetare în martie 2017, pe aproximativ 13 250 de respondenți din companii din 139 de țări. Potrivit acestui studiu – Raport de Planificare a Bugetelor și Salariilor din anul 2017 – România va înregistra o creștere medie a salariului de 4,5%: „... luând în considerare și rata inflației prognozată la 1,2%, România va avea o creștere salarială reală de 3,3%”³. Rata inflației din România nu este comparabilă cu valori similare din alte economii est-europene: Ungaria (0,6%), Bulgaria (1,7%), Austria (0,6%), Cehia (0,6%), Croația (1,4%), Polonia (1,4%), Slovacia (1,1%) și Slovenia (0,8%).

² <https://cursdeguvernare.ro/miracol-economic-la-comisia-de-prognoza-dupa-vizita-lui-mos-craciun-in-doar-2-luni-cresterea-pib-si-cresterea-salariilor-reale-din-prognoza-aproape-ca-s-au-dublat.html>, accesat pe 23.09.2019.

³ <http://www.ziare.com/afaceri/salariati/romania-ofera-una-dintre-cele-mai-mari-majorari-de-salarii-din-europa-ce-efect-va-avea-insa-cresterea-inflatiei-1475026>, accesat pe 23.09.2019.

Domeniile cu cele mai mari creșteri ale salariului mediu net sunt: **sănătatea și învățământul**, conform datelor publicate de Institutul Național de Statistică⁴. Câștigul salarial mediu net a crescut, la nivel național, cu 446 de lei, în perioada februarie 2018 – februarie 2019. Mai exact, de la 2 487 de lei la 2 933 de lei.

Topul domeniilor în care s-au înregistrat **creșteri mari ale salariului mediu net**⁵, în intervalul februarie 2018 – februarie 2019, este următorul:

1. Învățământ: 879 de lei (de la 2 402 la 3 281 de lei)
2. Sănătate și asistență socială: 878 de lei (de la 2 787 de lei la 3 665 de lei)
3. Construcții: 831 de lei (de la 1 932 de lei la 2 763 de lei)
4. Alte activități extractive: 792 de lei (de la 1 740 de lei la 2 532 de lei)
5. Activități auxiliare intermediarilor financiare, activități de asigurare și fonduri de pensii: 739 de lei (de la 3 307 la 4 046 de lei)

La polul opus se află:

1. Fabricarea produselor din tutun: – 408 de lei (scădere de la 4 779 de lei la 4 371 de lei)
2. Transporturi aeriene: 58 de lei (de la 5 079 de lei la 5 137 de lei)
3. Fabricarea băuturilor: 68 de lei (de la 2 768 de lei la 2 836 de lei)
4. Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte: 157 de lei (de la 1 571 de lei la 1 728 de lei)
5. Fabricarea echipamentelor electrice: 146 de lei (de la 2 422 de lei la 2 568 de lei).

Angajații din regiunea București – Ilfov vor continua să aibă **cel mai mare salariu mediu lunar net** în următorii patru ani estimat la 3 139 lei în 2017, 3 425 lei în 2018, 3 706 lei în 2019 și 3 969 lei în 2020⁶. La polul opus, **cele mai mici câștiguri salariale nete** urmează să fie înregistrate în 2019 în regiunile Sud-Est 2 319 lei și în 2020 în Sud-Vest Oltenia 2 442 lei⁷.

SALARIZAREA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR, ÎN CERCETARE-DEZVOLTARE-INOVARĂ ȘI ÎN SĂNĂTATE

La nivel național, în luna aprilie 2019 câștigul salarial mediu nominal brut a fost de 5 105 lei, iar câștigul salarial mediu nominal net de 3 115 lei⁸. Indicele câștigului salarial real față de aceeași perioadă a anului precedent (2018) a fost de 110,3%.

⁴ <http://www.ziare.com/afaceri/salariati/domeniile-cu-cele-mai-mari-cresteri-ale-salariului-mediu-net-sanatatea-si-invatamantul-conduc-detasat-1560216>, accesat pe 23.09.2019.

⁵ Idem.

⁶ <http://www.ziare.com/afaceri/salariati/zona-cu-cele-mai-mari-salarii-din-romania-si-cat-vor-mai-creste-in-urmatorii-ani-1467920>, accesat pe 23.09.2019.

⁷ Idem.

⁸ <https://observator.tv/social/calculator-salariu-2018-medici-241406.html>, accesat pe 30.09.2019.

Câștigul salarial în învățământul universitar și preuniversitar a înregistrat o creștere între 90 și 150% pentru învățământul preuniversitar și între 33 și 125% pentru universitar. În cazul profesorilor din învățământul preuniversitar au fost declarate la ANAF venituri de 7,4 milioane de euro în 2018, din meditații. Potrivit unui studiu realizat de Salvați Copiii din 2018, *4 din 10 elevi fac meditații plătite la materiile de școală*⁹. La cele mai multe ore de meditații merg tinerii de la liceu, peste jumătate fac ore suplimentare, dar nici la gimnaziu nu e cu mult diferită situația. Costurile plătite sunt de peste 1 000 de lei pentru elevii din clasele 1–4, cel mai mult cheltuie părinții elevilor de gimnaziu, peste 2 000 de lei. Bugetul pentru meditații la liceu este de peste 150 de lei pe lună, în medie¹⁰. În București au fost 415 persoane care au declarat la Fisc venituri din meditații. Clasamentul pe Direcții Regionale de Finanțe, după sumele declarate, este următorul: DGRFP Cluj-Napoca – 7 13 917 – 1 201 persoane; DGRFP București – 7 250 792 – 415 persoane; DGRFP Brașov – 6 650 437 – 677 persoane; DGRFP Ploiești – 4 405 497 – 610 persoane; DGRFP Iași – 3 899 140 – 488 persoane; DGRFP Craiova – 2 185 339 – 274 persoane; DGRFP Galați – 1 771 632 – 283 persoane; DGRFP Timișoara – 1 448 634 – 187 persoane.

Noul proiect de lege a salarizării prevede ca profesorii universitari să aibă, în anul 2022, salarii de bază cuprinse între 5 625 de lei și 10 880 de lei (vezi *Anexa*).

Câștigul salarial în sănătate va fi majorat în proporții de 70% și 172%. Cei mai favorizați de noile măsuri vor fi medicii și cadrele medicale. „Pentru medici e foarte clar ce se întâmplă de la 1 martie. Urcă pe grila din 2022. Medicii și asistentele, spre deosebire de toți ceilalți bugetari. Ei sunt categoria favorizată. Astfel, salariile medicilor vor crește de la 1 martie 2018, unele dintre acestea vor ajunge la 4 000 de euro. Salariul unei infirmiere va ajunge de la 1 205 lei la 2 856 de lei, fără sporuri”¹¹. Pentru medici, salariile de bază brute vor crește la 9 106 lei, fără să fie incluse sporurile, care vor dubla salariul net. Medicii rezidenți vor putea obține bani și din gărzi și vor beneficia de normă de hrană.

Legea salarizării unitare, votată și promulgată în 2018, arată că majorările propuse sunt în unele cazuri și de 200%. Această lege a avut ca principal scop menținerea cadrelor medicale în țară. După fluxul imens al medicilor care au migrat profesional în țări precum: Germania, Anglia, SUA și Canada, autoritățile au sperat ca medicii de diferite specialități, ca și asistentele medicale, care intenționau să migreze în continuare, să fie stimulați material și financiar pentru a rămâne în țară. Potrivit Legii salarizării unitare, un medic primar care câștiga 4 500 lei, va fi remunerat după actuala lege cu 12 500 lei, începând cu 2018. Lucrurile vor sta bine și în cazul medicilor specialiști, care vor câștiga 9 900 lei în 2018, comparativ cu 3 544 lei, cât câștigau până la promulgarea actualei legi¹².

⁹ <https://www.libertatea.ro/stiri/cat-castiga-profesorii-romani-din-meditatii-suma-uriasa-declarata-la-fisc-in-2018-2791510>, știrea Cât câștigă profesorii români din meditații. Suma uriașă declarată la Fisc în 2018

¹⁰ Idem.

¹¹ <https://observator.tv/social/calculator-salariu-2018-medici-241406.html>, accesat pe 30.09.2019.

¹² <https://legislatiamuncii.manager.ro/a/23513/legea-salarizarii-unitare-medicii-rezidenti-vor-avea-salarii-de-5700-lei.html>, accesat pe 23.09.2019.

Există schimbări pozitive și pentru medicii rezidenți, care vor avea veniturile majorate considerabil. Medicii rezidenți din anul I vor câștiga 5 700 lei, față de 2 105 lei, cât câștigau înainte de această lege. Cei din anul II vor avea 6 100 lei, iar cei din anul III 6 700 lei. Medicii rezidenți din anii IV și V vor avea 7 300 lei, comparativ cu 2 709 lei, iar cei din anii VI și VII 7 900, față de 3 262 lei. Nu au fost uitați nici medicii stomatologi care își desfășoară activitatea în cadrul unui spital de stat. Aceștia vor câștiga 9 900 lei, față de 3 544 lei, cât câștigă în prezent.

În perioada 13–28 iunie 2018, în cadrul Centrului de Cercetare și Dezvoltare Socială „Solidaritatea” s-a desfășurat o cercetare, care a cuprins un eșantion de peste 680 de salariați din domeniul sănătății¹³. Federația „Solidaritatea Sanitară” a făcut publice rezultatele unei a doua evaluări a impactului aplicării legii salarizării, iar acestea arată că 50% dintre salariații din sănătate s-au declarat nemulțumiți și foarte nemulțumiți de venitul net total rezultat după aplicarea legii. Cel mai mare impact negativ îl înregistrează situația sporurilor: circa 64% dintre respondenți s-au declarat nemulțumiți și foarte nemulțumiți de situația sporurilor; doar 16,4% dintre salariați s-au declarat mulțumiți și foarte mulțumiți. De remarcat că circa 15% dintre respondenți sunt mulțumiți de venitul net total, dar nemulțumiți de scăderea veniturilor aferente sporurilor. Doar 37,46% dintre respondenți au declarat că primesc un spor de 100% (raportat la salariul din luna ianuarie 2018) pentru activitatea desfășurată în zilele nelucrătoare.

Deși au beneficiat de creșterea salariului de bază la 1 martie 2018 (la nivelul corespunzător anului 2021 din legea salarizării) doar 60% dintre asistenții medicali au indicat o creștere a veniturilor salariale totale nete în luna iunie comparativ cu luna februarie 2018.

Câștigul salarial în cercetare–dezvoltare–inovare. Activitatea de cercetare–dezvoltare și inovare este reglementată de OG nr. 57/2002, care în cei 16 ani de la promovare a fost modificată de 25 de ori, după intrarea României în UE actul normativ fiind modificat și completat de 15 ori. Având în vedere că în OG 57/2002 există o serie de articole contradictorii s-a considerat necesar ca, printr-un act nou, să fie eliminate toate aceste neconcordanțe, conform normelor de tehnică legislativă, astfel încât să fie creat un cadru competițional și predictibil privind finanțarea în cercetare. Există și OG nr. 6/2011 care a fost aprobată cu modificări și completări abia după șapte ani prin Legea nr. 222/2018, publicată în Monitorul Oficial în 3 august 2018. În același mod s-a procedat și cu OG nr. 41/2015, care, deși a trecut de Parlament, a fost trimisă înapoi pentru reexaminare. Trebuie avute în vedere și HG nr. 1062/2011 și HG nr. 97/2016, cu privire la finanțarea cercetării, ministerul spune că în propunerea de act normativ s-a statuat că orice formă de finanțare se face în sistem competițional, orice propunere de program/proiect fiind evaluată și ierarhizată, iar în acest sens doar cei mai buni sunt finanțați – art. 43 din propunerea de act normativ.

¹³ <http://www.ziare.com/social/spital/sondaj-privind-cresterile-de-salarii-din-sanatate-80-la-suta-dintre-angajati-declara-ca-se-simt-inselati-de-guvern-1523245>, accesat pe 23.09.2019.

În conformitate cu Legea educației naționale nr. 1/2011 (*Anexa*), cadrele didactice din mediul universitar, cât și cercetătorii din institutele de cercetare, inclusiv institutele Academiei Române, erau retribuiți după aceeași grilă de salarizare, după funcție și vechimea în câmpul muncii.

Câștigul salarial din cercetarea fundamentală. Calitatea resursei umane este primordială. Odată ce o persoană intră în câmpul muncii și are o pregătire cât mai solidă, ea poate răspunde mai bine la fluctuațiile și cerințele pieței, putând concura cu alți candidați puternici pe poziții, funcții și venituri cât mai bune.

În acest studiu ne dorim să analizăm importanța pe de o parte a muncii, dar și veniturile obținute de cadrele didactice din învățământul superior, de cercetătorii din cercetarea fundamentală și medicii din domeniul sănătății. Să punem în evidență diferențele semnificative, care există între domenii de muncă susținute de la bugetul de stat, în ce privește veniturile obținute. Un astfel de exemplu ar putea fi și cel al candidaților din domeniul cercetării. Locul de muncă este cadrul în care se desfășoară o activitate profesională și unde următoarele dimensiuni sunt extrem de importante: condițiile în care se desfășoară, veniturile obținute, relațiile interumane între angajați și între angajați și conducere, posibilitățile de afirmare și promovare, durata timpului de muncă, situarea locului de muncă în raport cu domiciliul, conținutul muncii. Acestea sunt niște cerințe care intră în preocupările indivizilor, ei punând accentul pe una sau alta dintre cerințe, de la o societate la alta, de la o perioadă la alta a societății, în funcție de contextul socioeconomic și cultural sau de mentalitate.

Dacă ne oprim asupra domeniului cercetării și cu precădere al cercetării fundamentale, ne confruntăm cu cele 61 de institute și centre de cercetare ale Academiei Române, care contribuie la dezvoltarea științei, literelor și artelor în țară, prin realizarea programelor de interes național, a programelor fundamentale și prioritare.

În anul 2001, două dintre institutele Academiei Române au fost recunoscute de Comunitatea Europeană ca institute de excelență.

Desigur, problema nu se reduce la prezența angajaților în cercetare, mai ales a tinerilor, ci este vorba de ceea ce fac, de cum sunt apreciați, de ce li se oferă. Și aspectul numeric își are importanța sa, cu cât în continuare cei mai mulți angajați și mai ales cei tineri își găsesc alte locuri de muncă, din motive de: condiții de muncă sau venituri pe care le obțin. Institutele de cercetare ale Academiei Române sunt o școală de practică universitară și o „rampă de lansare” în alte domenii de activitate.

Fenomenul plecării în rândul personalului din Academia Română nu a avut precedent, mai ales la început, după anul 1990 și până în 1994. Era de așteptat ca liberalizarea pieței muncii pe fondul unui buget auster să aibă aceste efecte. Este greu de explicat cum să poți să menții personalul în cercetare, în condițiile în care salariile sunt de trei ori inferioare (Mărginean [coord.] 1996, 234) unor salariați cu studii medii din regiile autonome din România.

Numărul cercetătorilor științifici de toate gradele din sistemul de cercetare științifică al Academiei Române nu depășește 3 500 de persoane, care își desfășoară activitatea în 61 de institute de importanță națională. Efortul salarizării

corespunzătoare a acestora nu ar antrena cheltuieli prea mari pentru bugetul țării. Pentru tinerii care se încadrează în Institutele Academiei Române, aceasta reprezintă o școală de formare postuniversitară, care favorizează în cel mai înalt grad perfecționarea practică și promovarea în ierarhiile sociale. În actualele condiții de salarizare, totuși, se poate spune că Academia își înlocuiește aproape complet personalul tânăr de cercetare odată la cinci ani, ceea ce duce la pierderi pe mai multe planuri.

Cu certitudine factorul economic este cel care a determinat cei mai mulți cercetători să își părăsească locul de muncă, în ciuda activității interesante, a relațiilor interumane aparte față de alte domenii de activitate și chiar a relațiilor mult mai armonioase dintre angajați și cei care îi conduc (faptul că în cercetare raportul profesor/student din învățământul universitar se transformă într-un raport de colegialitate, în echipe de studiu, pe teme de interes).

După anul 1990, institutele Academiei Române nu au oferit aceeași atractivitate din punct de vedere al salarizării personalului cum s-a întâmplat în institutele de cercetare aplicativă, în instituțiile de învățământ de stat și privat, în locuri de muncă în administrație sau alte organizații cum ar fi: ONG-uri, fundații etc. Învățământul, cercetarea științifică, asistența medicală, cultura au fost finanțate în exclusivitate de la buget, creându-se un sistem unic de salarizare.

În anul 1991, nivelul salarizării intelectualilor a rămas în urma nivelului de salarizare din economie, aspect care s-a continuat în următorii zece ani și care a produs efecte dramatice în domeniul cercetării.

Din datele INS aflăm că numărul cercetătorilor cu normă de bază în institutele de cercetare au fost în anul 1995 de peste 35 de mii, ca în numai cinci ani, numărul acestora să se reducă la aproape jumătate, puțin peste 23 de mii. Această scădere dramatică a numărului de cercetători, așa cum se observă în tabelul de mai jos, s-a produs la toate grupele de vârstă, dar în special la grupele tinere de până la 39 de ani. Scăderea acestora (grupa de vârstă până la 39 ani) a fost de la aproape 13 mii în 1995 la 8,6 mii în 2000 (*Tabelul nr. 3*).

Tabelul nr. 3

Cercetătorii angajați în activitatea de cercetare-dezvoltare în anii 1995 și 2000

Total /Anii	1995	2000
Cercetători din care:	35 094	23 179
– doctori	5 917	5 166
Cercetători pe grupe de vârstă:	În 1995	În 2000
– până la 30 de ani	4 647	2 916
– 30–39	8 201	5 706
– 40–49	10 699	8 028
– 50–59	6 575	5 337
– 60 și peste	1 661	1 192

Sursa: Anuarul Statistic al României 2001, CNS, București, 2001, Tab.7.2.3./p. 230, „Salariții din activitatea cercetare-dezvoltare” și Tab.7.2.6./p. 232, „Cercetătorii din activitatea cercetare-dezvoltare pe domenii științifice și grupe de vârstă” (INS 2001).

În *Tabelul nr. 4* avem desfășurat nivelul de salarizare din cercetarea fundamentală și din învățământ, la persoanele cu vechime în muncă de peste 25 de ani.

Tabelul nr. 4

Angajați în cercetare și în învățământul superior cu vechime peste 25 de ani

Cercetare	Salariul de bază (lei)	Învățământ	Salariul de bază (lei)
Cercetător științific I	7 546	Profesor universitar	10 880
Cercetător științific II	5 966	Conferențiar	7 546
Cercetător științific III	4 216	Lector	5 212
Cercetător științific	4 130	Asistent universitar	4 554

Sursa: Legea salarizării unitare votată și promulgată în 2018 (Legea salarizării unitare 2018). Datele conținute în această lege au fost furnizate de Constanța Runceanu, compartimentul contabilitate, ICCV.

Numărul angajaților din administrația publică și din apărare a scăzut cu 20 de mii, în domeniul culturii a scăzut la jumătate, dar a **creșcut numărul angajaților din învățământ cu 17 mii, iar numărul angajaților din sănătate a creșcut cu peste 200 mii de persoane** (*Tabelul nr. 5*), dar se simte în continuare lipsa de personal în mediul rural.

Tabelul nr. 5

Personal didactic în învățământul superior și personal medico-sanitar

Total personal	1990	1995	2000	2005	2011	2015	2018
Didactic din învățământul superior	15 072	23 477	27 959	31 543	29 746	27 555	26 266
Medici	48 530 (555 locuitori la 1 medic)	40 112 (565 locuitori la 1 medic)	42 371 (529 locuitori la 1 medic)	47 388 (456 locuitori la 1 medic)	52 204 (411 locuitori la 1 medic)	56 110 (353 locuitori la 1 medic)	58 583 (334* locuitori la 1 medic)
Stomatologi	6 717 (3 455 locuitori la 1 stomatolog)	6 045 (3 752 locuitori la 1 stomatolog)	4 983 (4 502 locuitori la 1 stomatolog)	10 249 (2 110 locuitori la 1 stomatolog)	12 990 (1 650 locuitori la 1 stomatolog)	15 556 (1 274 locuitori la 1 stomatolog)	15 653 (1 251* locuitori la 1 stomatolog)
Farmacisți	-	2 646 (8 572 locuitori la 1 farmacist)	1 588 (14 128 locuitori la 1 farmacist)	9 283 (2 329 locuitori la 1 farmacist)	13 624 (1 573 locuitori la 1 farmacist)	17 135 (1 157 locuitori la 1 farmacist)	17 833 (1 098* locuitori la 1 farmacist)

* Date provizorii. *Sursa:* *Anuarul Statistic al României 2018*, INS, București, 2019, Tab.83/p.318, „Personalul didactic pe niveluri de educație și pe sexe” și Tab.7.2/p.298, „Personalul medico-sanitar în unități cu proprietate majoritară de stat” (INS 2019). *Anuarul Statistic al României 2011*, INS, București, 2011, Tab. 8.3/p. 246, „Personalul didactic pe niveluri de educație și pe sexe” și Tab. 7.2./p. 228, „Personalul medico-sanitar în unități cu proprietate majoritară de stat” (INS 2011). *Anuarul Statistic al României 2001*, INS, București, 2001, Tab. 7.1.12, „Personalul didactic pe niveluri de educație și pe sexe” și Tab. 6.2/p. 179, „Personalul medico-sanitar în unități cu proprietate majoritară de stat” (INS 2001). *Anuarul Statistic al României 1991*, CNS, București, 1992, Tab. 5.1./p. 132, „Învățământ de toate gradele” și Tab. 7.4./p. 214, „Personalul medico-sanitar în unități cu proprietate majoritară de stat” (CNS 1992).

În anul 1989, în România existau în jur de 60 de mii de cercetători atestați. În ultimii ani, însă, mare parte dintre ei au ales să plece în străinătate, astfel că numărul lor s-a redus considerabil. În prezent mai sunt aproximativ 11 mii de cercetători atestați unul din motive fiind și faptul în domeniul cercetării nu se investește cum ar trebui. „În 1989, în România, erau 60 de mii de cercetători atestați. Acum sunt 11 mii. Dar dintre aceștia mai scadeți 3 mii care sunt cercetători din institutele Academiei Române, care sunt bugetari, sunt finanțați de la buget. Țara asta, în afară de partea spirituală, are nevoie de economie, are nevoie de oameni care să muncească, are nevoie de competitivitate...”¹⁴. Migrația pentru muncă a reprezentat o alternativă la neocupare sau la salarii prea mici în România. În 2013, numărul celor născuți în România care trăiau în străinătate se apropia, conform datelor Băncii Mondiale, de 3 milioane și jumătate. Peste 85% dintre ei se aflau în Uniunea Europeană, Italia și Spania concentrând mai mult de jumătate.

Mișcarea migratorie este constituită din trei mari categorii de forță de muncă:

a) forța de muncă de înaltă calificare, **cu competențe validate în domenii de vârf ale științei și tehnologiei**, ca și în unele servicii, cum sunt cele de **învățământ și sănătate**. Această categorie recrutată direct, adesea chiar din ultimii ani de studii sau prin organisme specializate românești sau străine, are și cele mai multe șanse de a obține contracte pe termen lung și în final de a obține dreptul de stabilire în țara gazdă. În plus, se încadrează în categoria de vârstă 25–40 ani, considerată cea mai creativă și productivă;

b) forța de muncă cu un nivel mediu de calificare, de specializare care acoperă o gamă largă de activități și profesii, cum sunt constructorii, personalul **para medical** (asistente medicale), pentru care cererea angajatorilor din diferite țări este în creștere (Italia, SUA, Canada, Elveția), personal hotelier și de alimentație publică, de asemenea solicitat pe anumite piețe occidentale;

c) și forța de muncă necalificată sau semicalificată în activități din agricultură (în perioade de recoltare), în salubritate, construcții etc.

Emigrarea persoanelor cu nivel ridicat de școlarizare pare să fie, de asemenea, un fenomen în creștere. De cea mai mare vizibilitate în spațiul public românesc s-a bucurat migrația medicilor. Fenomenul a cunoscut o evoluție ascendentă în intervalul 1991–2004¹⁵, iar după 2004 estimările sugerează menținerea tendinței de creștere.

Dat fiind deficitul de personal pe plan național, ca urmare a emigrației, investiția în resursele umane este esențială pentru creșterea calității și a eficacității sociale a serviciilor medicale.

¹⁴ <http://www.ziare.com/economie/buget/cercetatorii-marii-pierzatori-ai-rectificarii-bugetare-situatia-este-catastrofala-institutele-nu-au-bani-nici-macar-de-salarii-1524909>, consultat pe 23.09.2019.

¹⁵ <http://www.rasfoiesc.com/educatie/psihologie/sociologie/Migratia89.php>) consultat pe 23.09.2019.

PROPUNERI DE POLITICI ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII, ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR ȘI CERCETĂRII

Se va acorda prioritate formării cadrelor medicale implicate în furnizarea de servicii de prevenire și diagnosticare precoce, cei implicați în tratamentul patologieilor prioritare cu care se confruntă persoanele sărace, responsabile pentru majoritatea cazurilor de morbiditate și mortalitate la adulți (ex. cancer, tuberculoză, boli cardiovasculare, diabet etc.), precum și personalul din cadrul serviciilor de urgență, estimând un număr de 180 000 de beneficiari, persoane care vor beneficia de formare sau schimb de bune practici din regiunile mai puțin dezvoltate și dezvoltate¹⁶.

Se vor promova programe de sănătate și servicii care includ o puternică componentă orientată spre prevenție, depistare precoce (screening), diagnosticare precoce și tratamentul bolilor sociale importante (de exemplu, boli de inimă, cancer, diabet, boli cronice de rinichi, hepatită cronică, tuberculoză și HIV-AIDS), inclusiv formarea și dezvoltarea specialiștilor implicați în actul medical. Se va derula cea mai mare campanie națională de screening finanțată din fonduri europene, prin care aproximativ 5 milioane de persoane (adulți și copii) vor beneficia de servicii orientate către prevenție, depistare precoce (screening), diagnostic și tratament precoce pentru principalele patologii.

Implementarea soluțiilor TIC (e-sănătate, telemedicină, schimb de bune practici, programe de formare online pentru personalul implicat în utilizarea echipamentelor și tehnologiilor de ultimă generație).

Investiții în crearea și dotarea de noi laboratoare, centre de cercetare, sau modernizarea celor existente.

Dezvoltarea infrastructurii cloud specifice IT comună tuturor organizațiilor din sectorul public și crearea de platforme sociale on-line și centre de date, în curs de dezvoltare portal web unic, cu acces la toate serviciile publice pe site-urile instituțiilor publice¹⁷.

Prin **legea bugetului de stat pe 2018** s-au alocat cercetării 1,64 miliarde lei, adică **minus 25%** față de cât se alocase în 2017. Din cei 1,64 miliarde lei alocați, doar 1,4 miliarde lei au fost și cheltuiți anul trecut, aici fiind inclusă și plata creditelor de angajament din anul precedent (aproximativ 165 milioane lei). Deci bugetul efectiv cheltuit pentru activități de cercetare în 2018 a fost de 1,235 miliarde lei. În proiectul de lege a bugetului de stat pe anul curent se prevede un buget pentru cercetare de 1,79 miliarde lei, adică **minus 23%, față de anul 2017**. Cercetarea primește din ce în ce mai puțin de la bugetul de stat. Ministerul Cercetării este cel mai mare pierzător al rectificării bugetare: i se vor lua

¹⁶ <http://mic-mic-anc.ro/2019/02/01/bugetul-cercetarii-in-cadere-libera-vs-promisiunile-programului-de-guvernare/>, accesat pe 30.09.2019.

¹⁷ <http://mic-mic-anc.ro/2019/02/01/bugetul-cercetarii-in-cadere-libera-vs-promisiunile-programului-de-guvernare/>, accesat pe 30.09.2019.

122,1 milioane de lei (10% din bugetul anual al cercetării), în condițiile în care bugetul este oricum de cinci ori mai mic decât recomandarea europeană de 1% din PIB. Ca o comparație, media UE este de 2,03% din PIB, iar alte țări, precum Coreea de Sud, alocă până la 4,3% din PIB pentru acest domeniu¹⁸.

CONCLUZII

Importanța socială a muncii dar și nivelul veniturilor obținute de cadrele didactice din învățământul superior, de cercetătorii din cercetarea fundamentală și medicii din domeniul sănătății sunt subiecte demne de reflecție pentru cei care guvernează. Cu certitudine, factorul economic a determinat cei mai mulți cercetători să opteze pentru alte locuri de muncă, în pofida atractivității domeniului, a relațiilor interumane aparte față de alte domenii de activitate. Prin Legea salarizării unitare votată și promulgată în 2018 s-a urmărit menținerea cadrelor medicale în țară.

Dar deficitul de personal nu numai din sănătate, dar și din învățământ și din cercetare reclamă investiții în resursa umană pentru creșterea accesului, calității și eficacității serviciilor medicale, din învățământ și cercetare-dezvoltare-inovare.

Societatea românească are nevoie de oameni care să muncească, dar are nevoie și de oameni de înaltă competență profesională, de specialiști care să poată adopta decizii înalt informate, în domeniile cheie ale economiei și dezvoltării sociale.

¹⁸ Idem.

Anexa

Salarii de bază pentru funcțiile didactice din învățământul superior/universitar în conformitate cu Ordonanța Guvernamentală nr. 10/2008 și Legea educației naționale nr.1/2011

Funcția	Nivelul studiilor	Vechime în învățământ/ cercetare	Salarii de bază Lei-Gradația Ordonanța Guvernamentală nr. 10/2008 (luna octombrie)	Salarii de bază Lei-Gradația Legea educației naționale nr. 1/2011
Profesor universitar/ Cercetător științific I	S	peste 40 de ani	2 530	7 401
	S	35-40		6 921
	S	30-35		6 470
	S	25-30		6 049
	S	20-25		5 730
	S	15-20		5 419
	S	10-15		5 079
	S	6-10		4 175
Conferențiar universitar/ Cercetător științific II	S	peste 40 de ani	2 367	5 073
	S	35-40		4 994
	S	30-35		4 749
	S	25-30		4 626
	S	20-25		4 423
	S	15-20		4 259
	S	10-15		3 984
	S	6-10		3 626
Șef lucrări (lector universitar)/ Cercetător științific III	S	35-40	1 847	3 792
	S	30-35		3 657
	S	25-30		3 463
	S	20-25		3 404
	S	15-20		3 352
	S	10-15		3 298
	S	6-10		3 280
	S	3-6		3 247
Asistent universitar/ Cercetător științific	S	35-40	1 429	3 115
	S	30-35		3 099
	S	25-30		3 083
	S	20-25		3 067
	S	15-20		3 050
	S	10-15		3 036
	S	6-10		2 922
	S	3-6		2 889
S	până la 3 ani		2 863	

Sursa: Ordonanța Guvernamentală nr. 10/2008 și Legea educației naționale nr. 1/2011.

BIBLIOGRAFIE

- CNS. 1992. *Anuarul Statistic al României 1991*, Tab.5.1./p.132, Învățământ de toate gradele și Tab.7.4./p.214, Personalul medico-sanitar în unități cu proprietate majoritară de stat, București: CNS.
- INS. 1991-2018. *Anuarele Statistice ale INS 1990-2017*, București: INS.
- INS. 2001. *Anuarul Statistic al României 2001*, Tab.7.2.3./p. 230, Salariații din activitatea cercetare-dezvoltare și Tab.7.2.6./p. 232, Cercetătorii din activitatea cercetare-dezvoltare pe domenii științifice și grupe de vârstă, București: INS.
- INS. 2019. *Anuarul Statistic al României 2018*, Tab.83/p.318, Personalul didactic pe niveluri de educație și pe sexe și Tab.7.2/p.298, Personalul medico-sanitar în unități cu proprietate majoritară de stat, București: INS.
- INS. 2011. *Anuarul Statistic al României 2011*, Tab.8.3/p.246, Personalul didactic pe niveluri de educație și pe sexe și Tab.7.2./p.228, Personalul medico-sanitar în unități cu proprietate majoritară de stat, București: INS.
- INS. 2001. *Anuarul Statistic al României 2001*, Tab.7.1.12, Personalul didactic pe niveluri de educație și pe sexe și Tab.6.2/p.179, Personalul medico-sanitar în unități cu proprietate majoritară de stat, București: INS.
- Mărginean, Ioan (coord.). 1996. *Tineretul deceniului unu. Provocări le anilor '90*, București: Editura Expert, p. 234.
- Socol, Cristian și Marius Marinaș. 2016. *Salariul minim ca instrument de politici publice – pro sau contra?*, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/13271.pdf>, accesat pe 30.09.2019.
- Legea salarizării unitare. 2018.
- Salariul minim preluat de pe site-ul Ministerului Muncii și Protecției Sociale.
<https://www.bing.com/images/search?q=proiect+strategia+nationala+2014-2020&qpv=proiect+strategia+nationala+2014-2020&FORM=IGRE>, accesat pe 07.10.2019.
- <https://cursdeguvernare.ro/miracol-economic-la-comisia-de-prognoza-dupa-vizita-lui-mos-craciun-in-doar-2-luni-cresterea-pib-si-cresterea-salariilor-reale-din-prognoza-aproape-ca-s-au-dublat.html>, accesat pe 23.09.2019.
- <http://www.ziare.com/afaceri/salariati/romania-ofera-una-dintre-cele-mai-mari-majorari-de-salarii-din-europa-ce-efect-va-avea-insa-cresterea-inflatiei-1475026>, accesat pe 23.09.2019.
- <http://www.ziare.com/afaceri/salariati/domeniile-cu-cele-mai-mari-cresteri-ale-salariului-mediu-net-sanatatea-si-invatamantul-conduc-detasat-1560216>, accesat pe 23.09.2019.
- <http://www.ziare.com/afaceri/salariati/zona-cu-cele-mai-mari-salarii-din-romania-si-cat-vor-mai-creste-in-urmatorii-ani-1467920>, accesat pe 23.09.2019.
- <https://observator.tv/social/calculator-salariu-2018-medici-241406.html>, accesat pe 30.09.2019.
- <https://www.libertatea.ro/stiri/cat-castiga-profesorii-romani-din-meditatii-suma-uriasa-declarata-la-fisc-in-2018-2791510>, știrea Cât câștigă profesorii români din meditații. Suma uriașă declarată la Fisc în 2018
- <https://legislatiamuncii.manager.ro/a/23513/legea-salarizarii-unitare-medicii-rezidenti-vor-avea-salarii-de-5700-lei.html>, accesat pe 23.09.2019.
- <http://www.ziare.com/social/spital/sondaj-privind-cresterea-de-salarii-din-sanatate-80-la-suta-dintre-angajati-declara-ca-se-simt-inselati-de-guvern-1523245>, accesat pe 23.09.2019.
- <http://www.ziare.com/economie/buget/cercetatorii-marii-pierzatori-ai-rectificarii-bugetare-situatia-este-catastrofala-institutele-nu-au-bani-nici-macar-de-salarii-1524909>, consultat pe 23.09.2019.
- <http://www.rasfoiesc.com/educatie/psihologie/sociologie/Migratia89.php> consultat pe 23.09.2019.
- <http://mic-mic-anc.ro/2019/02/01/bugetul-cercetarii-in-cadere-libera-vs-promisiunile-programului-de-guvernare/>, accesat pe 30.09.2019.

This study analyzes the importance of work, on onehand, and, on the other hand, the revenues that employees from tertiary education, researchers from 'hardcare' research and doctors are obtaining. In the same time, we are enhancing the big wages differences that different jobs depending on the state budget are showing. In this respect we are especially looking at the employees in research domain, as compared with academics and doctors physicians. The work-place is the frame where the following domains are very important: work conditions, revenues, the interpersonal relations at all levels, promoting opportunities, work time, proximity of work place, and work content. All these are making one activity to be more attractive than other one, building also the dimensions of some elements of the social importance of work per se.

Keywords: wage; education; research; public health services.

Primit:
03. X. 2019

Acceptat:
17. X. 2019